

WPLYW INNOWACYJNYCH STRUKTUR KLASTROWYCH NA ATRAKCYJNOŚĆ INWESTYCYJNĄ W KATOWICKIEJ SPECJALNEJ STREFIE EKONOMICZNEJ

Halina PISZCZEK-KAISER

Streszczenie: W artykule zostały przedstawione zagadnienia związane z funkcjonowaniem Specjalnych Stref Ekonomicznych, instrumentami finansowymi wspierającymi ich rozwój, działaniami w zakresie wspierania kooperacji i finansowania przedsiębiorstw branży motoryzacyjnej, a także rozwoju struktur klastrowych oraz powiązań edukacyjno-innowacyjnych w ramach projektów funkcjonujących na obszarze Katowickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej.

Słowa kluczowe: specjalne strefy ekonomiczne, transfer technologii, klastry, parki technologiczne, polityka innowacyjna.

1. Proinwestycyjne preferencje podatkowe w Specjalnych Strefach Ekonomicznych

Specjalne Strefy Ekonomiczne stanowią wyodrębnione, administracyjnie niezamieszkałe części terytorium kraju, na terenach których może być prowadzona działalność gospodarcza na zasadach preferencyjnych określonych w ustawie o Specjalnych Strefach Ekonomicznych z 1994 roku oraz nowelizacji z 2003 r.

Obecnie w Polsce funkcjonuje 14 Specjalnych Stref Ekonomicznych. Są to strefy: kamiennogórska, katowicka, kostrzyńsko-słubicka, krakowska, legnicka, łódzka, mielecka, pomorska, słupecka, starachowicka, suwalska, tarnobrzeska, wałbrzyska oraz warmińsko-mazurska. Na mocy ustawy o Specjalnych Strefach Ekonomicznych łączny obszar stref nie może przekroczyć 20 tys. hektarów. Na koniec 2010 r. powierzchnia wszystkich stref wynosiła 14,1 tys. hektarów.

Według aktualnie obowiązujących przepisów strefy będą funkcjonować do końca 2020 r. Zgodnie z § 3 ustawy o Specjalnych Strefach Ekonomicznych, celem istnienia stref jest przyspieszenie rozwoju gospodarczego wybranych obszarów terytorium kraju, w szczególności poprzez rozwój określonych dziedzin działalności gospodarczej, rozwój nowych rozwiązań technicznych i technologicznych oraz ich wykorzystanie w gospodarce, rozwój eksportu, zwiększenie konkurencyjności wytwarzanych wyrobów i świadczonych usług, zagospodarowanie istniejącego majątku przemysłowego i infrastruktury gospodarczej, tworzenie nowych miejsc pracy, a także zagospodarowanie niewykorzystanych zasobów naturalnych z zachowaniem zasad równowagi ekologicznej.

Specjalne Strefy Ekonomiczne mogą być zarządzane wyłącznie przez spółki akcyjne, lub spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, w których Skarb Państwa lub samorząd województwa posiadają większość głosów na walnym zgromadzeniu akcjonariuszy lub zgromadzeniu wspólników.

Podstawową korzyścią z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej w Specjalnych Strefach Ekonomicznych jest zwolnienie z podatku dochodowego CIT lub PIT w zależności od formy prowadzenia działalności gospodarczej od dochodu osiąganego

z działalności prowadzonej na terenie strefy, określonej w ramach zezwolenia strefowego. Do końca 2010 r. wielkość zwolnienia w Specjalnych Strefach Ekonomicznych wyniosła 8,2 mld zł, co stanowi ok. 11,2 % wartości poniesionych inwestycji.

Obecne zasady udzielania pomocy w strefach, określone rozporządzeniem Rady Ministrów z 10 grudnia 2008 r. w sprawie pomocy publicznej udzielanej przedsiębiorcom działającym na podstawie zezwolenia na prowadzenie działalności gospodarczej na terenach Specjalnych Stref Ekonomicznych (Dz. U. Nr 232, poz. 1548, z późn. zm.), są tożsame z przepisami Komisji Europejskiej zawartymi w rozporządzeniu Komisji (WE) nr 800/2008 z dnia 6 sierpnia 2008 r. uznającym niektóre rodzaje pomocy za zgodne ze wspólnym rynkiem w zastosowaniu art. 87 i 88 Traktatu (Dz. Urz. UE L 214 z 9.8.2008).

Wielkość zwolnienia jest limitowana wielkością poniesionych kosztów kwalifikowanych tj. nakładów inwestycyjnych lub kosztów pracy oraz przysługującą intensywnością pomocy.

Intensywność pomocy publicznej uzależniona jest od miejsca lokalizacji inwestycji, wielkości przedsiębiorstwa oraz wysokości nakładów inwestycyjnych.

Dostępna pula pomocy publicznej określa maksymalną wartość korzyści w formie pomocy regionalnej, jaką może uzyskać przedsiębiorca w związku z danym projektem inwestycyjnym, stanowi iloczyn zdyskontowanej wartości kosztów kwalifikowanych oraz obowiązującej intensywności pomocy publicznej.

Wsparcie w postaci zezwolenia strefowego dostępne jest wyłącznie w odniesieniu do dochodu osiąganego z działalności prowadzonej na terenie strefy oraz na podstawie i w ramach uzyskanego zezwolenia.

Zezwolenie na prowadzenie działalności gospodarczej w ramach Specjalnej Strefy Ekonomicznej, jest dokumentem o charakterze decyzji administracyjnej, wydanym przez podmiot zarządzający daną strefą z upoważnienia ministra gospodarki, w którym są określone podstawowe warunki prowadzenia działalności przez inwestora.

W celu uzyskania pomocy w postaci zwolnienia z podatku dochodowego przedsiębiorca jest zobowiązany do zapewnienia trwałości inwestycji przez okres min. 5 lat, natomiast w przypadku małych i średnich przedsiębiorstw przez okres min. 3 lat, wiąże się to w szczególności, oprócz prowadzenia w tym okresie działalności gospodarczej w strefie także z utrzymaniem własności składników majątku, z którymi były związane wydatki inwestycyjne oraz utrzymaniem nowoutworzonych miejsc pracy.

W celu dostosowania zasad udzielania ulg w Specjalnych Strefach Ekonomicznych do unijnych przepisów dotyczących regionalnej pomocy publicznej, zgodnie z art.107 ust.3 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, wysokość zwolnienia z podatku dochodowego została ograniczona do maksymalnej dopuszczalnej intensywności pomocy dla danego regionu i wysokości kosztów kwalifikowanych, które kształtują się następująco:

- dla dużych przedsiębiorstw od 30% do 50% kosztów kwalifikowanych,
- dla średnich przedsiębiorstw od 40% do 60% kosztów kwalifikowanych,
- dla małych przedsiębiorstw od 50% do 70% kosztów kwalifikowanych.

Na koniec 2010 r. prawie 73% wartości kapitału zainwestowanego w strefach pochodziło z sześciu krajów: Polski, Niemiec, USA, Japonii, Holandii i Włoch. W roku 2009 inwestorzy z tych państw także znajdowali się w czołówce. Ich udział w łącznej wartości nakładów inwestycyjnych stanowił wówczas blisko 69%.

W I półroczu 2011 roku we wszystkich Specjalnych Strefach Ekonomicznych w Polsce wydano ponad 1400 zezwoleń na działalność gospodarczą. Przedsiębiorcy zainwestowali w nich 75 mld złotych i zatrudnili ponad 230 tys. pracowników. Pomoc strefowa

w praktyce udzielana jest firmom dobrze zarządzanym, tworzącym nowe miejsca pracy oraz wprowadzającym innowacyjne technologie.

W związku z tym, że Specjalne Strefy Ekonomiczne charakteryzują się rozproszoną strukturą, czyli lokalizacją na terenie kilku administracyjnych jednostek terytorialnych: województw, powiatów, gmin i miast, stanowią dobrą bazę do wzmacniania współpracy w ramach istniejących powiązań gospodarczych, rozwoju specjalizacji branżowych, oraz inicjatyw klastrowych.

2. Atrakcyjność inwestycyjna przedsiębiorstw branży motoryzacyjnej prowadzących działalność na obszarze Katowickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej

Katowicka Specjalna Strefa Ekonomiczna jest liderem wśród polskich specjalnych stref ekonomicznych. Powstała w 1996 roku w celu wsparcia i przyspieszenia procesów restrukturyzacyjnych oraz stworzenia nowych miejsc pracy w regionie. Ogółem Katowicka Specjalna Strefa Ekonomiczna zajmuje powierzchnię ponad 1900 hektarów i obejmuje około 40 różnych obszarów, co umożliwi inwestorom wybór najdogodniejszej lokalizacji. Większość obszarów znajduje się w pobliżu międzynarodowych tras wschód-zachód (Lwów-Wrocław-Berlin) i północ-południe (Gdańsk-Cieszyn-Bratysława) oraz węzła autostrad A1 i A4, ponadto na obszarze podstrefy gliwickiej znajduje się największy w Polsce port śródlądowy łączący Gliwice poprzez Kanał Gliwicki i rzekę Odre z Bałtykiem, a także poprzez sieć kanałów z Niemcami i krajami Beneluksu.

Katowicka Specjalna Strefa Ekonomiczna jest strefą rozproszoną, składa się z czterech podstref:

- podstrefy gliwickiej,
- podstrefy jastrzębsko-żorskiej,
- podstrefy sosnowiecko-dąbrowskiej, oraz
- podstrefy tyskiej.

Na obszarze strefy prowadzi działalność ponad 170 podmiotów gospodarczych, z których ponad 100 prowadzi aktywną działalność, natomiast pozostali są w różnych fazach realizacji projektów. Firmy te zainwestowały łącznie ponad 4,4 mld EUR oraz utworzyły około 37.000 nowych miejsc pracy.

Wiodącą branżą w Katowickiej Specjalnej Strefie Ekonomicznej jest branża motoryzacyjna, obecnie na terenie strefy zlokalizowanych jest ponad 50 firm branży motoryzacyjnej. Poza firmami z branży motoryzacyjnej, największy udział w inwestycjach mają firmy z branży metalowej, budowlanej, maszynowej oraz elektronicznej.

Największą inwestycją, która powstała w Katowickiej Strefie Ekonomicznej jest fabryka samochodów OPEL koncernu General Motors. Inne znaczące inwestycje należą do włoskiego Fiat-GM Powertrain Polska i japońskiego Isuzu Motors produkującego nowej generacji silniki wysokoprężne, Delphi Automotive Systems zajmującego się produkcją komponentów dla przemysłu samochodowego, oraz japońskiej firmy NGK Ceramics, produkującej filtry ceramiczne wykorzystywane w przemyśle samochodowym.

W wyniku negocjacji poprzedzających akcesję do Unii Europejskiej, Polska została zobowiązana do przekazywania Komisji Europejskiej półrocznych sprawozdań z pomocy udzielonej spółkom z branży motoryzacyjnej, działającym na terenie stref. Są to przedsiębiorstwa, należące do Specjalnych Stref Ekonomicznych, które uzyskały zezwolenie na działalność przed 1 stycznia 2001 roku. Należą do nich Fiat Powertrain Polska, General Motors Manufacturing Poland, Isuzu Motors Polska, prowadzące działalność na obszarze Katowickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej oraz Volkswagen

Motor Polska prowadzące działalność w ramach Kostrzyńsko-Słubickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej. Przedsiębiorstwa te łącznie zatrudniają ponad 5,3 tys. osób.

Zgodnie z nałożonymi przez Unię Europejską regulacjami, całkowita wielkość pomocy dla każdej z tych spółek, w związku z realizacją inwestycji w sektorze motoryzacyjnym, nie mogła przekroczyć 30 % kosztów inwestycyjnych poniesionych do 31 grudnia 2006 roku.

Intensywność pomocy udzielonej wymienionym spółkom w określonym w regulacjach unijnych przedziale czasowym wyniosła:

- spółka Opel Polska – obecnie General Motors Manufacturing Poland wartość poniesionych wydatków inwestycyjnych kwalifikujących się do objęcia pomocą wyniosła 2 239,9 mln zł. Wartość otrzymanej pomocy była najmniejsza spośród analizowanych spółek i wyniosła 65,1 mln zł. W efekcie intensywność pomocy otrzymanej przez spółkę po zdyskontowaniu wyniosła 1,5%.
- spółka Fiat-GM Powertrain Polska – obecnie Fiat Powertrain Polska zainwestowała 1 353,6 mln zł oraz otrzymała pomoc w wysokości 252,5 mln zł co po zdyskontowaniu przekłada się na intensywność pomocy równą 15,2%.
- spółka Isuzu Motors Polska poniosła najniższe koszty kwalifikujące się do pomocy publicznej, wynoszące nominalnie 648,5 mln zł, natomiast wartość otrzymanej pomocy wyniosła 338,2 mln zł. Zdyskontowanie obu tych wartości pozwoliło na stwierdzenie, że intensywność udzielonej pomocy wyniosła 25,0% i była najwyższa wśród czterech analizowanych spółek.
- Firma Volkswagen Motor Polska otrzymała pomoc w wysokości 264,9 mln zł, natomiast poniesione przez nią koszty wyniosły 1 126,0 mln zł. Po zdyskontowaniu tych wartości, intensywność pomocy osiągnęła 15,5%.

Z powyższego zestawienia wynika, że spółki motoryzacyjne działające w Specjalnych Strefach Ekonomicznych nie przekroczyły w wyznaczonym okresie ustalonego przez Komisję Europejską limitu, i tym samym zachowały prawo do otrzymywania dalszej pomocy publicznej. Nominalna wartość pomocy udzielonej od 1 stycznia 2001 roku do 30 czerwca 2011 roku czterem analizowanym spółkom wyniosła ponad 920 mln zł.

3. Rozwój struktur klastrowych wśród przedsiębiorstw branży motoryzacyjnej – Projekt „Automotive Silesia Region”

Według definicji M.E. Portera klastry stanowią geograficznie bliskie grupy wzajemnie powiązanych firm i stowarzyszonych instytucji w danej branży, związanych wspólnymi technologiami i umiejętnościami.

Klastering odgrywa szczególnie ważną rolę w kontekście zwiększania innowacyjności gospodarki, ponieważ innowacje powstają jako produkt współpracy i interakcji między ludźmi i organizacjami, a ich otoczeniem. Ma to odzwierciedlenie w formułowanej na forum OECD koncepcji polityki rozwoju opartej o klastry, a także rosnącym znaczeniu polityki klastrowej w Unii Europejskiej.

Z inicjatywy Katowickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej powstał projekt „Automotive Silesia Region”, który jest realizowany przez Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, InnoCo Sp. z o. o. oraz Landster Business Development Center.

Głównym celem projektu „Automotive Silesia Region” jest wzmocnienie powiązań sfery nauki i biznesu w branży motoryzacyjnej. Adresatem projektu są przedsiębiorstwa, które chcą nawiązać współpracę z naukowcami, oraz naukowcy, którzy szukają partnera gospodarczego do wspólnych projektów.

W województwie śląskim dostrzegamy unikalne szanse współpracy sfery nauki i biznesu sektora motoryzacyjnego, możliwe między innymi poprzez kreowanie wspólnych projektów naukowców i partnerów gospodarczych.

Województwo śląskie jest regionem, w którym przemysł motoryzacyjny odgrywa znaczącą rolę w gospodarce, gdyż na tym obszarze skoncentrowana jest prawie 1/3 krajowego przemysłu motoryzacyjnego. W branży motoryzacyjnej zatrudnionych jest wraz z podwykonawcami oraz dostawcami blisko 50 tys. osób.

Lokalizacja dużych zakładów wytworzyła sytuację, że w województwie powstało silne zaplecze dostawców z sektora małych i średnich przedsiębiorstw, wytwarzających produkty dla przemysłu motoryzacyjnego.

W regionie zlokalizowana jest również znaczna ilość jednostek badawczo-rozwojowych i uczelni wyższych, których potencjał może zostać wykorzystany przy realizacji wspólnych przedsięwzięć gospodarczych. Współpraca z nauką gwarantuje transfer wiedzy na wysokim poziomie adekwatnym do potrzeb przedsiębiorców. Wiedza uzyskana przez instytucje naukowe od przedsiębiorców może przyczynić się do efektywnej komercjalizacji technologii. Wspólne projekty badawczo-wdrożeniowe odbiorców projektu mogą przyczynić się do podniesienia atrakcyjności regionu. W ramach projektu nacisk zwrócony jest także na społeczne i gospodarcze aspekty funkcjonowania sektora motoryzacyjnego we współpracy z przedstawicielami środowisk naukowych.

Działania w ramach projektu „Silesia Automotiv” skupiają się w obszarach zasobów ludzkich, rynku pracy oraz nowoczesnych rozwiązań inżynierskich. Poprzez realizację analiz, prowadzenie warsztatów z udziałem specjalistów działów kadr, produkcji, technologów i specjalistów zewnętrznych, organizację spotkań, wymiany informacji i rozwiązywania problemów oraz wspierania projektów rozwojowych.

Do korzyści płynących z uczestnictwa w „Silesia Automotive” można zaliczyć szybszą weryfikację sygnałów płynących z zewnątrz, zrównoważoną, opartą na opinii wszystkich partnerów ocenę sytuacji na rynku, operacyjną mobilność względem określonych problemów w ramach branżowych grup zadaniowych, dostęp do wspólnie opracowanych rozwiązań, a także udział w projektach rozwojowych.

4. Innowacyjno-edukacyjny projekt - Park Technologiczny „Technopark Gliwice”

W świetle polskiego ustawodawstwa wyróżnia się pojęcia parku technologicznego i parku przemysłowego. Park technologiczny rozumiany jest jako zespół wyodrębnionych nieruchomości wraz z infrastrukturą techniczną, utworzony w celu dokonywania przepływu wiedzy i technologii pomiędzy jednostkami naukowymi a przedsiębiorcami, w którym oferowane są przedsiębiorcom, wykorzystującym nowoczesne technologie, usługi w zakresie doradztwa w tworzeniu i rozwoju przedsiębiorstw, transferu technologii oraz przekształcania wyników badań naukowych i prac rozwojowych w innowacje technologiczne, a także dający przedsiębiorcom możliwość prowadzenia działalności gospodarczej przez korzystanie z nieruchomości i infrastruktury technicznej.

Głównym celem działalności parków technologicznych jest implementacja wiedzy naukowej w praktyce gospodarczej oraz rozwój przedsiębiorstw wykorzystujących nowoczesne technologie.

Natomiast celem parku przemysłowego jest wspieranie procesów restrukturyzacyjnych, rozwoju przedsiębiorczości i lokalnych rynków. Stanowi on zespół wyodrębnionych nieruchomości, w skład którego wchodzi nieruchomość, na której znajduje się infrastruktura techniczna pozostała po restrukturyzowanym lub likwidowanym

przedsiębiorstwie, utworzony na podstawie umowy cywilnoprawnej, której jedną ze stron jest jednostka samorządu terytorialnego, stwarzający możliwość prowadzenia działalności gospodarczej w szczególności małym i średnim przedsiębiorcom.

W działalności parków technologicznych kluczową rolę odgrywa polityka regionalna, technologiczna oraz polityka przemysłowa państwa, której celem jest promocja przedsiębiorczości i innowacyjności niewielkich firm, działających w obszarze nowoczesnej technologii. Poparcie dla takich polityk wynika, z jednej strony, z przekonania, że tego typu firmy są odpowiedzialne za wzrost produktywności i, w konsekwencji, za wzrost gospodarczy, oraz kreację nowych miejsc pracy.

Funkcja klastrowa parków technologicznych obejmuje, przede wszystkim, transfer wiedzy w oparciu o bezpośrednie kontakty przedsiębiorstw i ośrodków badawczych prowadzących specjalistyczną działalność w danej branży. Dla tego rodzaju przepływu wiedzy istotne znaczenie ma koncentracja przestrzenna. Usytuowanie przedsiębiorstw i instytucji badawczych na niewielkim obszarze prowadzi do większej liczby szybciej implementowanych innowacji, co z kolei generuje efekty zewnętrzne i prowadzi do wzrostu produktywności firm należących do klastra.

W Polsce działają 34 parki technologiczne i 30 parków przemysłowych, skupiające od kilku do kilkudziesięciu firm. Jednym z wiodących parków technologicznych jest Park Naukowo-Technologiczny „Technopark Gliwice”, który jest usytuowany na terenie Katowickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej - Podstrefa Gliwice.

Park Naukowo-Technologiczny „Technopark Gliwice” powołany został w 2004 r., na mocy umowy zawartej między Politechniką Śląską, miastem Gliwice oraz Katowicką Specjalną Strefą Ekonomiczną. Siedziba parku zlokalizowana jest w Centrum Edukacyjno-Kongresowym Politechniki Śląskiej.

Głównym celem funkcjonowania „parku” jest umożliwienie transferu nowoczesnych technologii ze środowiska naukowego do przedsiębiorstw oraz wsparcie w powstawaniu firm technologicznych tworzonych przez absolwentów wyższych uczelni. Umożliwia lokalizowanie w swoim inkubatorze firm typu spin-off, czyli przedsiębiorstw powstałych poprzez wydzielenie się z jednostki macierzystej, których celem jest komercjalizacja technologii oraz transfer wiedzy naukowej i start-up, przedsiębiorstw związanych z nowymi technologiami, których charakteryzują niskie koszty rozpoczęcia działalności, natomiast wyższe ryzyko oraz wyższy zwrot z inwestycji. Przedsiębiorstwa mają możliwość korzystania ze specjalistycznego sprzętu i przestrzeni warsztatowo-laboratoryjnej, pozwalającej na prowadzenie badań i wdrożeń. Organizowane są również szkolenia dotyczące transferu technologii, między innymi w ramach projektu Inntech współfinansowanego przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, „park” prowadzi także bazę danych technologii i usług dostępnych w Politechnice Śląskiej.

„Technopark Gliwice” koncentruje się na technologiach informatycznych, technologiach szybkiego prototypowania oraz biotechnologii. Strategia „parku” zakłada kilka wskaźników realizacji celów, między innymi liczby inkubowanych firm oraz dochodów z tytułu świadczenia specjalistycznych usług.

Utworzenie Parku Naukowo-Technologicznego „Technopark Gliwice” współfinansowane było w ramach projektu doradczego i inwestycyjnego Sektorowego Programu Operacyjnego Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw (działanie 1.3), oraz ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Przedsiębiorstwa funkcjonujące w „Technoparku” kierują swoją ofertę zarówno do klientów krajowych, jak i zagranicznych. Najczęstszymi przesłankami do przeniesienia działalności do „parku” jest chęć współpracy z innymi podmiotami tam działającymi, możliwość skorzystania z oferty

doradczej parku, możliwość nawiązania współpracy ze światem nauki oraz jego korzystna lokalizacja.

W celu ulokowania firmy w „parku” przedsiębiorca zobligowany jest do przedstawienia biznesplanu, który podlega ocenie przez dwóch niezależnych recenzentów. Wsparcie „parku” otrzymuje podmiot, którego produkt ma szansę utrzymać się na rynku. Największym atutem oferty „Technoparku” jest pomoc w zdobywaniu finansowania oraz pośrednictwo w kontaktach z naukowcami.

„Technopark Gliwice” jest członkiem Gate2Growth, międzynarodowej organizacji zrzeszającej instytucje wspierające innowacyjność, projektu wspomaganego przez Komisję Europejską w ramach programu Innowacje oraz Mała i Średnia Przedsiębiorczość. Ma na celu wspieranie innowacyjnych przedsiębiorców w Europie. Gromadzi inwestorów venture capital, spółek znajdujących się we wczesnej fazie rozwoju, mających trudności w dostępie do finansowania, gdyż ich działalność wiąże się z większym ryzykiem, natomiast posiadających potencjał generowania wysokich stóp zwrotu, a także zarządzających inkubatorami technologicznymi, centrami badawczymi oraz naukowcami i przedsiębiorcami.

W konsekwencji działalność parku technologicznego przyczynia się do skutecznego wspierania innowacyjnych przedsiębiorstw w nim zlokalizowanych. Skuteczne funkcjonowanie „parków”, poprzez stymulowanie innowacyjności przedsiębiorstw, odgrywa istotną rolę w tworzeniu sieci innowacyjnych oraz w podnoszeniu konkurencyjności regionu.

5. Wykorzystanie środków finansowych oraz perspektywy finansowania działań proinnowacyjnych

Innowacyjność jest istotnym elementem w osiągnięciu postępu w rozwoju gospodarczym. Po raz pierwszy plan innowacji w Europie został przedstawiony w połowie lat dziewięćdziesiątych, był to program Regionalnych Strategii Innowacji i Transferu Technologii RIITS oraz Regionalne Strategie Innowacji RIS, które miały na celu wsparcie władz lokalnych i regionalnych w celu rozwinięcia wsparcia innowacji oraz polityki promocyjnej w danym regionie.

W Polsce innowacje finansowane są m.in. przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz Narodowe Centrum Badań i Rozwoju.

Na projekty rozwojowe, które mają prowadzić do tworzenia i projektowania nowych produktów, procesów i usług w pierwszym półroczu tego roku wydatkowano sumę blisko 220 mln zł. Dodatkowo Narodowe Centrum Badań i Rozwoju, na realizację projektów celowych, wydało niemal 4 mln zł, na projekty strategiczne 52 mln zł, a na adresowany do przedsiębiorców i jednostek naukowych Program Inicjatywa Technologiczna „IniTech” 47 mln zł. Centrum prowadzi też programy pomagające wspierać współpracę międzynarodową, takie jak „Eureka” i „Eurostars”, na które wydano 7 mln zł.

Według danych Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach prac nad opracowaniem celów strategii „Europa 2020” zaproponowano osiągnięcie przez Polskę wskaźnika nakładów na badania i rozwój na poziomie 1,7 % PKB, przy założeniu, że średnioroczny wzrost PKB w latach 2010-2020 wyniesie 3%, a inflacja 1,5 %.

Krajowe wydatki ogółem na badania i rozwój w 2020 r. względem PKB mogą wynieść w najbardziej prawdopodobnych wariantach, - 1,9 % PKB, 1,7 % PKB lub ok. 1,45 % PKB i będzie to zależeć w dużej mierze od możliwości pozyskania funduszy unijnych w przyszłej perspektywie finansowej oraz zmiany dotychczasowej struktury finansowania

nakładów na badania i rozwój. Zgodnie z danymi przekazanymi w odpowiedzi, z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w 2012 roku na naukę i szkolnictwo wyższe zostanie przekazane ponad 2,5 mld zł. Podobna kwota zasili ten sektor w 2013 r. będzie to ok. 2,3 mld zł, w 2014 - ponad 2 mld zł, a w 2015 r. - ok. 1,7 mld zł.

Jednakże największym dotychczas źródłem finansowania projektów innowacyjnych jest unijny Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka, którego głównym celem jest rozwój polskiej gospodarki w oparciu o innowacyjne przedsiębiorstwa, który może zostać osiągnięty poprzez:

- zwiększenie innowacyjności,
- wzrost konkurencyjności nauki,
- zwiększenie roli nauki w rozwoju gospodarczym,
- zwiększenie udziału innowacyjnych produktów w rynku międzynarodowym,
- tworzenie trwałych i lepszych miejsc pracy, a także,
- wzrost wykorzystania technologii informacyjnych i komunikacyjnych w gospodarce.

W ramach programu Innowacyjna Gospodarka Polska w pierwszym półroczu 2011 r. wykorzystwała ponad 770 mln zł.

Oprócz Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka, ważnym wsparciem dla polskich innowacji są również unijne Programy Operacyjne: Kapitał Ludzki, Rozwój Polski Wschodniej oraz Infrastruktura i Środowisko.

Czynnikiem wspierającym procesy innowacyjne powinna być właściwie prowadzona polityka finansowania projektów, których celem jest wykorzystanie wiedzy z dziedziny nauki, technologii i działalności gospodarczej, a także poprzez kształcenie kadr dla nauki i gospodarki, finansowanie badań w przedsiębiorstwach i ochronę patentową.

Pomimo korzyści wynikających z innowacji, polskie firmy nie wykorzystują w pełni środków przeznaczonych na badania i rozwój. W okresie od 2006-2008 roku w Polsce z ulg podatkowych skorzystało niespełna 128 firm, zaś wartość otrzymanej pomocy w formie zwolnień podatkowych wyniosła zaledwie 27 tys. euro, natomiast w Wielkiej Brytanii w analogicznym okresie z ulg skorzystało prawie 14 500 podmiotów o łącznej wartości 1 mld 800 mln euro. Polska oferuje jeden z najniższych poziomów korzyści podatkowych w porównaniu z krajami zrzeszonymi w organizacji współpracy gospodarczej i rozwoju (OECD) w przeliczeniu na jednego zainwestowanego dolara w badania i rozwój.

Rozwój innowacji został określony w Strategii gospodarczej „Europa 2020”, z którego wynika, że promowanie innowacji przełoży się na wzrost gospodarczy i nowe miejsca pracy. Według Komisji Europejskiej zwiększenie inwestycji w badania i rozwój do 3 % PKB pozwoli do 2025 r. utworzyć 3,7 mln miejsc pracy i podwyższyć roczny PKB o blisko 800 mld euro. By to osiągnąć, "Unia Innowacji" zakłada m.in., że rządy będą przeznaczać specjalne budżety na zamówienia publiczne dotyczące innowacyjnych produktów i usług, co ma w całej Unii Europejskiej stworzyć rynek przetargów wartości co najmniej 10 mld euro rocznie. Zakłada się także powstanie tzw. europejskiego partnerstwa innowacji, które połączyłoby różne podmioty zarówno europejskie, krajowe, regionalne oraz publiczne i prywatne. Komisja Europejska podkreśla także, że sektor publiczny ma stymulować sektor prywatny oraz usuwać przeszkody, które uniemożliwiają wprowadzanie nowatorskich pomysłów na rynek.

W celu zapewnienia lepszego finansowania badań, Komisja Europejska zamierza skłonić kraje członkowskie do lepszego wydatkowania środków z funduszy strukturalnych, które przeznaczono na badania i innowacje w obecnym budżecie na lata 2007-2013. Natomiast po roku 2013 w unijnym budżecie jeszcze większy nacisk zostanie położony na

innowacje, Komisja Europejska proponuje między innymi rozszerzenie programów finansowanych przez Europejski Bank Inwestycyjny oraz wprowadzenie ułatwień dla transgranicznych funduszy ryzyka.

6. Wnioski

Specjalne Strefy Ekonomiczne stanowią proinnowacyjny element w rozwoju gospodarki.

Poprzez przywileje, oferowane w formie pomocy publicznej dla przedsiębiorców prowadzących działalność na ich obszarze, stwarzają również szansę dla samorządów na szybszy rozwój społeczno-gospodarczy regionu oraz tworzenie nowych miejsc pracy.

Jak wynika z prognoz, ilość wydanych zezwoleń na działalność w Specjalnych Strefach Ekonomicznych w 2011 r. wzrosła o 10% w porównaniu do roku 2010, w wyniku czego liczba miejsc pracy wzrosła o około 20 tys., natomiast wartość inwestycji utrzyma się na poziomie zbliżonym do roku 2010 i wyniesie 6,5 mld zł.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami, na zwolnienia podatkowe w strefach inwestorzy mogą liczyć do 2020 r. W związku z czym jedynie 45 % działających w strefach firm wykorzysta ulgę, natomiast około 48 % z nich planuje nową inwestycję w strefie.

Tak więc, aby mógł nastąpić dalszy rozwój inwestycji w strefach potrzebne są odpowiednie działania rządu w celu przedłużenia ich funkcjonowania.

Jak wynika z badań ankietowych przeprowadzonych wśród inwestorów, czynnikiem stymulującym rozwój obecnych inwestycji oraz powstanie nowych, byłaby decyzja o przedłużeniu funkcjonowania stref do 2026 roku.

Obliczono, że w związku z tą decyzją zwiększyłby się o 16% odsetek inwestorów deklarujących nowe inwestycje w ciągu najbliższych 3 lat, a to spowodowałoby wzrost nakładów inwestycyjnych o blisko 40 mld zł. Natomiast, gdyby Specjalne Strefy Ekonomiczne działały bezterminowo, odsetek inwestorów deklarujących nowe inwestycje wzrósłby do blisko 80 proc.

W świetle obecnie obowiązujących zasad udzielania pomocy publicznej, limit czasowy stanowi barierę, która obniża atrakcyjność oferty inwestycyjnej, a to szczególnie w warunkach kryzysu gospodarczego w Europie może mieć wpływ na zahamowanie napływu nowych inwestycji do Polski.

Należałoby więc rozważyć decyzję o bezterminowym przedłużeniu okresu funkcjonowania stref.

Jednakże biorąc pod uwagę korzyści oraz trendy światowe formuła stref powinna zdecydowanie dążyć w kierunku struktur klastrowych.

Pomimo, iż struktury klastrów opisane na przykładzie projektu „Automotive Silesia Region” i Parku technologicznego „Technopark Gliwice” oraz Katowicka Specjalna Strefa Ekonomiczna stanowią różne koncepcje rozwoju przedsiębiorczości, ich wspólnym celem jest związanie działalności z określonym regionem. Daje to możliwości wzajemnego wspierania się tych struktur w realizacji swoich celów, dzięki czemu możliwe jest uzyskanie efektu synergii. W szczególności dla stref, które dotychczas oferowały inwestorom głównie możliwość uzyskania zwolnienia podatkowego, klastry funkcjonujące w ich otoczeniu mogą stanowić dodatkowe, atrakcyjne narzędzie przyciągania nowych przedsiębiorców.

Bardzo istotnym aspektem jest optymalne wykorzystanie dostępnych instrumentów finansowych, a także wprowadzenie dodatkowych preferencji podatkowych, w celu rozwoju działań innowacyjnych oraz struktur klastrowych.

Aby klastry mogły skutecznie pełnić swoją funkcję, potrzebują wsparcia w początkowej fazie działalności, do momentu osiągnięcia masy krytycznej. Kiedy już osiągną możliwość samofinansowania i pozyskiwania nowych przedsiębiorstw do danego regionu, będą pełnić funkcję czynnika dynamizującego, zapewniając tym samym korzyści dla funkcjonujących w ich ramach przedsiębiorstw, a to przełoży się na wzrost konkurencyjności i innowacyjności regionów.

Polityka klastrowa z uwagi na przyjazne środowisko do powstawania powiązań kooperacyjnych między przedsiębiorcami zlokalizowanymi w strefach powinna w większym niż dotychczas stopniu zostać powiązana z rozwojem Specjalnych Stref Ekonomicznych, w celu promowania inwestycji zagranicznych oraz rozwoju międzynarodowej konkurencyjności przedsiębiorstw.

Literatura

1. Ustawa o Specjalnych Strefach Ekonomicznych z dnia 20.10.1994 r.
2. Tałasiewicz A.: Prawne i podatkowe aspekty prowadzenia działalności w Specjalnych Strefach Ekonomicznych. Ernst&Young, Warszawa, 2010.
3. Pelle D., Bober N., Lis M.: Parki technologiczne jako instrument polityki wspierania innowacji i dyfuzji wiedzy. Instytut badań Strukturalnych, Warszawa, 2008.
4. Greber M., Ścisłowicz H., Stelmach Ł.: Specjalne Strefy Ekonomiczne jako inkubator innowacyjności w regionie. Ernst&Young, Warszawa, 2007.
5. Rozporządzenie Komisji Europejskiej nr 800/2008
6. Ministerstwo Gospodarki: Informacja o realizacji Ustawy o Specjalnych Strefach Ekonomicznych, stan na dzień 31.12.2010 r.
7. Komisja Europejska: Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego „Europa 2020”, Bruksela 03.03.2010 r.

Mgr inż. Halina PISZCZEK-KAISER
Zakład Teorii Finansów
Uniwersytet Opolski
45-370 Opole, ul. Ozimska 46
tel./fax.: 608 49 66 88
e-mail: halinakaiser5@wp.pl